

Kommunfullmäktige

Medborgarförslag om att bevara väggutsmyckning av Ingrid Atterberg på simhallen - Kultur- och tekniknämndens beslut

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar:

Anmälan läggs med godkännande till handlingarna.

Ärendet

Ett medborgarförslag om att bevara väggutsmyckning av Ingrid Atterberg på simhallen behandlades på kultur- och tekniknämndens sammanträde 2021-01-20. Nämnden beslutade återremittera ärendet till förvaltningen för utredning för att på något sätt bevara motivet av väggutsmyckningen.

I samband med att simhallen byggdes på 50-talet och invigdes 1957 gjordes en beställning av en kakemosaik och sattes upp som utsmyckning i den mindre simhallsdelen. Mosaiken gjordes av keramikern Ingrid Atterberg från Härnösand och tillverkades vid Upsala-Ekeby AB, där hon var verksam 1944-1963. Mosaiken är bland annat avbildad i Magnus Palms bok: Stora boken om Upsala-Ekeby. Kaklet handmålades, glaserades och brändes vid fabriken och därefter fraktades till Timrå. Den är platstypisk och tidstypisk för simhallen i Timrå som var Norrlands första med en 25-meters bassäng. Allt sedan dess har den varit ett uppskattat blickfång för många generationer besökare till simhallen.

Förvaltningen har fått tillgång till Ingrid Atterbergs personliga minnesanteckningar kring uppsättningen av kakelmosaik. I samband med byggandet av simhallen utlystes en tävling om att utsmycka barnbassängen och uppdraget gick till Upsala-Ekeby. 1955 hade kaklet transporterats till simhallen för montering. Problem uppstod direkt genom att taket hade ritats om och sänkts med en halv meter utan att fabriken informerats om förändringen. Väggen ritades om utifrån det nya formatet för att passa kaklet som fanns på plats, men utan att den ursprungliga arbetsritningen med färgsättning gick att använda. Under fyra veckor arbetade Ingrid Atterberg tillsammans en plattsättare och gav instruktioner om hur varje enskild mosaikbit skulle placeras på väggen. Upsala-Ekeby kom att kompenseras genom att hela simhallen plattsattes med kakel från fabriken i stället för den ursprungliga planen med plasttapeter på övriga väggar.

Mosaiken mäter cirka 3x8 kvadratmeter och är rent teknisk är svår att demontera. Förvaltningen har sökt mer information om motsvarande försök att demontera större kakelmosaiker i landet genom att kontakta byggnadsantikvarien vid Västernorrlands museum. Det finns en rad exempel där väggmosaiker har tagit ned och flyttats till andra byggnader. I samband med rivningen 2013 av ett äldre badhus i Ängelholm bevarades en kakelmosaik och arbetet utfördes av ett målerikonserveriskt företag i Skåne. Men mosaiken är inte återmonterad i den nya simhallen utan är tänkt att

pryda väggen i en ny högstadieskola som beräknades stå klar 2020. Kostnaderna för demonteringen har förvaltningen ej fått fram.

Förvaltningen har gjort en offertförfrågan till Westins Plattsättning AB och företaget beskriver olika tekniska metoder för att demontera mosaiken, men osäkerheten är mycket stor kring möjligheterna att ta loss konstverket utan betydande skador på de enskilda kakelplattorna. Enligt Upsala-Ekebys anvisningar för kemiska byggmaterial från 1954 är troligtvis kaklet monterat direkt på vägg utan bakomliggande asfaltpapp samt en uppspänd razziduk, som rekommenderas för kakelsättning på trävägg eller dylikt material. Vidare föreslås fogmassan bestå av en s.k. cementvällning bestående av cement och finsand, som till skillnad från enbart cement och vatten ger en betydligt starkare fog. Utförandet har stor betydelse för möjligheterna att demontera kaklet i så oskadat skick som möjligt. Behöver skadat tegel ersättas krävs också en expertis för färgsättning av kopior som ska ersätta skadade originaldelar. Oavsett metod att demontera väggen rekommenderar byggnadsantikvarien att det görs i samarbete med en konservator. Företaget anger en initialkostnad på 325 000 kr, innefattande demontering, rengöring, märkning samt montering, men med det förbehållet att kostnaderna kan stiga utifrån mer tidsåtgång i samband med demonteringen. Kostnader för konservator tillkommer också.

Förvaltningen har låtit en målerikonservator från Västernorrlands museum gör att ett utlåtande för mosaikväggen. Konservatorn skriver i sitt utlåtande att det är möjligt att ta ned mosaiken om man går tillväga på rätt sätt. En kostnadsuppskattning som nämns i utlåtandet är ca 589 000 kr, det är kostnader för nedtagningen sedan tillkommer kostnader för uppsättningen av verket. Skulle man anta att kostnaden är samma för nedtagning som för att sätta upp verket igen skulle en kostnad på ca 525 000 kr läggas till. Då skulle totalkostnaden ungefär bli 1 100 000 kr.

Den nya simhallen är en glaskonstruktion och inga ytor finns för montage av kakelväggen i samma blickfång jämfört med den nuvarande simhallen. Placeringen skulle därför behöva göras i takhöjd, men på ytor där ljudabsorberande anordningar ska placeras. Om det alternativet ändå bedöms genomförbart så krävs enligt projektledningen en omritning av väggkonstruktioner. Ett annat alternativt att man hittar en väggyta i suterrängdelen i nya badhuset om takhöjden möjliggör placeringen. Skulle det inte vara möjligt går det att göra som man gjort på andra ställen i Sverige, att ta ned mosaiken och montera det i en annan fastighet där det är möjligt vid en annan tidpunkt.

Förvaltningens sammanfattande bedömning:

- Det bör vara tekniskt möjligt att demontera kakelmosaikerna.
- De totala kostnaderna uppskattas till i dagsläget, ca 1 100 000 kr om mosaiken ska tas ned och sättas upp igen.
- Av konstruktionstekniska skäl bör man avstå att söka hitta en placering i den nya bassängdelen för nya badhuset.
- Av kulturhistoriska skäl bör väggmosaikerna bevaras i någon form.

Följande förslag är möjliga:

- Väggen tas ner och monteras på en annan kommunal fastighet alternativt förvaras för att monteras på en framtida kommunal byggnad.

- Istället för att flytta väggen görs en uppmätning och ett kakel i varje färg som bevaras. Därefter rekonstrueras väggen i ett nytt material och monteras på en annan kommunal fastighet.
- Kakelmosaiken fotograferas och framställs som tapet och monteras på lämpligt ställe i den nya badanläggningen med en kostnad av 35 000 kr.

Utifrån förvaltningens sammanfattande bedömning föreslår förvaltningen att medborgarförslaget avslås. Riskerna med att demontera väggmosaiken i helt skick och de kostnader som inte går att uppskatta med arbetet är för höga. Om konstverket inte går att bevara helt vid nedtagning och reproduktion av t ex kakelplattor kan nedlagda kostnader vara bortkastade.

Förvaltningen föreslår att nämnden ger förvaltningen ett separat uppdrag att ta fram ett förslag att dokumentera väggmosaiken samt fortsätta undersöka möjligheterna att kakelmosaiken fotograferas och framställs som tapet och monteras på lämpligt ställe i suterrängdelen i nya badanläggningen. I uppdraget ska också kostnaderna preciseras.

Kultur- och tekniknämnden beslutade 2021-08-25 avslå medborgarförslaget.

Beslutsunderlag

Medborgarförslag

Bild av väggutsmyckningen

Protokollsutdrag KTN 210120 § 6

Protokollsutdrag KTN 210609 § 74

Utlåtande från Västernorrlands Museum

Protokollsutdrag KTN 210825 § 89

Tjänsteskrivelse

Protokollsutdrag till

Här skrivs de som berörs av beslutet

Exp / 2021

Kultur- och teknikförvaltningen

Jan Eriksson
Förvaltningschef